

education

Department:
Education
North West Provincial Government
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

PROVINSIALE ASSESSERING

GRAAD 12

REKENINGKUNDE V2

JUNIE 2024

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

**Hierdie vraestel bestaan uit 13 bladsye,
'n formuleblad en 'n 11 bladsy- antwoordeboek.**

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies noukeurig en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy kan 'n niegeprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
6. Waar van toepassing, toon ALLE berekeninge tot EEN desimale punt.
7. 'n Formuleblad met Finansiële aanwysers is aan die einde van hierdie vraestel aangeheg.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die onderstaande tabel as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	Bankversoening	35	30
2	Kosterekeningkunde	45	35
3	Voorraadwaardasie	45	35
4	Vaste bates	25	20
TOTAAL		150	120

VRAAG 1: BANKVERSOENING EN KREDITEUREREKONSILIASIE
(35 punte; 30 minute)

- 1.1 Dui aan of die volgende stellings WAAR of VALS is. Skryf slegs 'waar' of 'vals' langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.5) in die antwoordeboek.
- 1.1.1 'n Bankversoeningstaat moet elke maand opgestel word om te help met die handhawing van interne beheer oor die kontant van die onderneming.
- 1.1.2 Kredietkaartverkope word as kontanttransaksies beskou.
- 1.1.3 Debietrente op die bankstaat moet as bankkoste in die kontantbetalingsjoernaal aangeteken word.
- 1.1.4 Kredietbalans op die bankstaat weerspieël 'n ongunstige saldo.
- 1.1.5 'n Oortrokke bank is 'n korttermynlening wat oorgedra word na die besigheid se lopende bankrekening. (5)

1.2 **BANK VERSOENING**

Die inligting wat verskaf word, hou verband met P&K handelaars, wat deur Pako Kenneth besit word. Die besigheid maak gebruik van die amptelike Bankstaat wat ontvang word op die 28ste van elke maand.

GEVRA:

- 1.2.1 Gebruik die tabel wat in die ANTWOORDEBOEK voorsien word en bereken die finale totale vir die kontantjoernale op 31 Julie 2023. (9)
- 1.2.2 Bereken die regte banksaldo op 31 Julie 2023. (5)
- 1.2.3 Stel die bankversoeningsstaat op 31 Julie 2023 op. (10)
- 1.2.4 **Verwys na inligting A (i)**
- Verduidelik waarom die reël van omsigtigheid gebruik sal word in rekeningkunde vir bedrieglike aktiwiteite in die boeke en finansiële-state. Gee EEN punt. (2)
 - Verduidelik hoe hierdie tipe bedrieglike aktiwiteit in die toekoms vermy kan word. Gee TWEE punte. (4)

INLIGTING:

A. Bankversoeningstaat op 30 Junie 2023:

Gunstige saldo volgens die bankstaat	89 700
Uitstaande deposito (3 Junie 2023)	67 500
Uitstaande deposito (27 Junie 2023)	27 375
Uitstaande EFO 153	5 800
Uitstaande EFO 155	25 800
Gunstige saldo volgens die bankrekening	?

LET WEL:

- (i) Die uitstaande deposito van R67 500 het nie op die bankstaat vir Julie 2023 verskyn nie. 'n Ondersoek het aan die lig gebring dat hierdie geld nooit gedeponeer is nie. Die vorige boekhouer kan nie opgespoor word nie en die bedrag moet afgeskryf word.
- (ii) EFO 153 is korrek op die Julie Bankstaat as R8 500 getoon.
- (iii) Alle ander uitstaande bedrae van die vorige maand het verskyn op die bankstaat vir Julie 2023.

B. Voorlopige kontantjoernaal totale op 31 Julie 2023:

- Kontantontvangsjoernaal: R615 900
- Kontantbetalingsjoernaal: R579 525

C. Die volgende items verskyn slegs op die bankstaat vir Julie 2023:

- Bankkoste, R4 275
- Rente op gunstige banksaldo, R435
- 'n Direkte deposito van R9 375 van 'n debiteur ter vereffening van 'n rekening van R9 750.
- 'n Debietorder van R5 550 vir die maandelikse versekering het twee keer op die bankstaat verskyn. Die bank sal dit volgende maand op die bankstaat regstel.
- Deposito ontvang van Ruth Technical College, R7 510.

LET WEL:: Dit is 'n fout op die bankstaat, aangesien die onderneming nie met hierdie kollege handel nie. Dit sal op die volgende staat reggestel word.

D. Die eienaar het R3 565 van 'n OTM onttrek om lone op 29 Julie 2023 te betaal, maar het nie die boekhouer in kennis gestel nie.**E. Die volgende inskrywings was in die kontantjoernale vir Julie 2023, maar nie op die bankstaat nie:**

- 'n Deposito van R41 000
- EFO No.228, R16 800
- EFO No.230, R4 255

F. Die bankstaat op 31 Julie 2023 weerspieël 'n saldo van, R?

VRAAG 2: KOSTEREKENINGKUNDE**(45 punte; 35 minute)**

2.1 Kies 'n voorbeeld uit KOLOM B wat by 'n kostekategorie in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (2.1.1 tot 2.1.4) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 2.1.5 F.

KOLOM A	KOLOM B
2.1.1 Verkoop en verspreidings koste	A Grondstowwe wat in die fabriek gebruik word
2.1.2 Fabrieksboekoste	B Direkte grondstof plus Direkte arbeidskoste.
2.1.3 Direkte materiaal koste	C Kantoor telefoonrekening
2.1.4 Primêre koste	D Advertensie uitgawes
	E Salaris van die fabrieksvoorman

(4 x 1) (4)

2.2 LENA VERVAARDIGERS

Die besigheid vervaardig leerbeursies. Die inligting het betrekking op die finansiële jaar geëindig op 29 Februarie 2024.

GEVRA:**2.2.1 Verwys na Inligting C.**

Bereken die fabrieksboekoste (10)

2.2.2 Stel die Produksiekostestaat op 29 Februarie 2024 op. (11)

INLIGTING:

A.	2024	2023
Goedere-in-bewerking	?	525 000

B. Besonderhede van die produksiewerkers :

Aantal werkers	45
Basiese (normale) loonkoers	55
Normale tyd ure gewerk deur elke werker	1 840
Oortydtarief	60% (Bo die normale loonkoers)
Oortydyd ure gewerk deur elke werker	250

- C. LET WEL:** Die boekhouer het die fabrieksbokoste bereken op R2 031 500

Die volgende kostes is weggelaat en moet in berekening gebring word:

- (i) Die eindvoorraad van indirekte fabrieksmateriaal, R8 000.
- (ii) Versekering is 'n vaste maandelikse premie vir die hele finansiële jaar.
Die bedrag betaal, R238 000, sluit die premie vir Maart en April 2024 in. $\frac{2}{3}$ van hierdie uitgawe hou verband met die fabriek.
- (iii) Water en elektrisiteit wat aan die verkoopsafdeling toegewys is was R122 500.
Let daarop dat water en elektrisiteit verdeel word volgens vloerruimte, soos volg:

Fabriek	630 m ²
Verkope	350 m ²
Kantoor	220 m ²

Die volgende inskrywing moet reggestel word:

Huur van R210 000 is in die fabrieksbokoste aangeteken. Die boekhouer het egter die verkeerde verhouding van 2 : 6 : 1 vir Fabriek, Verkope en Kantoor gebruik. Die korrekte verhouding is 6 : 2 : 1 onderskeidelik.

- D.** Totale primêre koste vir die jaar het R12 800 000 beloop.
- E.** Totale produksie vir die jaar, 34 500 eenhede, is geproduseer teen 'n koste van R450 per eenheid.

2.3 TLOTLO VERVAARDIGERS

Die inligting het betrekking op Tlotlo Vervaardigers. Die onderneming word deur Tlotlo Mampe besit. Hy maak rokke. Die finansiële jaar het op 29 Februarie 2024 geëindig.

GEVRA:

2.3.1 Beheer oor grondstowwe

- Tlotlo is bekommerd oor die vermorsing van materiaal tydens produksie. Bereken die aantal meters materiaal wat vermors is. (4)
- Bereken die totale koste van die materiaal wat vermors is. (2)
- Verskaf TWEE moontlike redes vir hierdie vermorsing. (4)

INLIGTING:

A. Direkte materiaalvoorraad:

	Fabric
Aanvangsvoorraad	2 830 metres
Aankope	15 340 metres
Grondstowwe uitgereik aan fabriek	14 160 metres

- Materiaal word teen 'n vaste kosprys van R250 per meter aangekoop.
- Dit neem 1,6 meter materiaal om een rok te maak.
Aantal eenhede vervaardig en verkoop 8 750.

2.4 SUZAN SE SPEELGOED FABRIEK

Hierdie fabriek vervaardig speelgoed teddiebere. Daar is geen goedere-in-bewerking aan die begin of einde van elke jaar nie. Die finansiële jaar eindig op 29 Februarie 2024.

Suzan het besluit om die probleem van lae winste wat in 2023 gemaak is aan te spreek deur 'n paar veranderinge aan te bring om verkope en produksie te verbeter.

GEVRA:

- 2.4.1 Verskaf 'n berekening om te bevestig dat die gelykbreekpunt vir die 2024 finansiële jaar korrek is. (3)
- 2.4.2 Verduidelik hoekom Suzan tevrede is met die produksievlak, verkope en gelykbreekpunt. Haal syfers aan. (4)
- 2.4.3 Suzan is bekommerd oor die verhoging van R5 700 in totale vaste koste. Verskaf EEN rede waarom sy nie bekommerd moet wees nie. Haal syfers aan. (3)

INLIGTING:

	29 FEBRUARIE 2024		28 FEBRUARIE 2023	
	TOTAAL R	EENHEID KOSTE(R)	TOTAAL R	EENHEID KOSTE(R)
Direkte materiaal	491 400	100,00	320 000	80,00
Direkte arbeid	275 184	56,00	288 000	72,00
Verkoop- en verspreiding	176 904	36,00	96 000	24,00
VERANDERLIKE KOSTE:	943 488	192,00	704 000	176,00
Fabrieksbokoste	171 007	34,80	168 000	42,00
Administrasie	74 693	15,20	72 000	18,00
VASTE KOSTE:	245 700	50	240 000	60
Verkoopprijs per eenheid	R255		R240	
Eenhede vervaardig en verkoop	4 914 eenhede		4 000 eenhede	
Gelykbreekpunt	3 900 eenhede		3 750 eenhede	

VRAAG 3: VOORRAADWAARDASIE (45 punte; 35 minute)

3.1 Kies die korrekte woord(e) uit dié wat tussen hakies gegee word. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (3.1.1 tot 3.1.4) in die ANTWOORDEBOEK neer.

3.1.1 In die (deurlopende/periodieke) voorraadstelsel moet die koste van verkope aan die einde van die jaar bereken word.

3.1.2 Die (spesifieke identifikasie/geweegde gemiddelde) voorraadwaardasiemetode is die beste geskik vir unieke hoëwaarde produkte.

3.1.3 In die deurlopende voorraadstelsel word goedere aangekoop as 'n (bate/uitgawe) vir die besigheid aangeteken.

3.1.4 Die (eerste-in-eerste-uit/geweegde-gemiddelde) voorraadwaardasiemetode is die beste geskik vir produkte van soortgelyke waarde wat in groot hoeveelhede aangekoop word.

(4 x 1) (4)

3.2 LUELLA DAMES HANDSAKKE

Die inligting wat verskaf word, het betrekking op Luella dames handsakke. Die winkel is in Johannesburg geleë en word deur Reatlegile Maine besit. Die besigheid handel in handsakke. Handsakke word gewaardeer deur die eerste-in-eerste-uit-metode en die periodieke voorraadstelsel word gebruik.

GEVRA:

3.2.1 Bereken die volgende:

- Waarde van die eindvoorraad op 31 Desember 2023 (5)
- Bruto wins vir die jaar geëindig 31 Desember 2023 (8)
- Bereken hoe lank (in dae) dit sal neem om die eindvoorraad van Luella-dameshandsakke te verkoop. (3)

3.2.2 Reatlegile vermoed dat sommige handsakke gesteel is ondanks die kameras wat in die winkel geïnstalleer is.

- Bereken die aantal handsakke wat vermis word. (6)
- Verduidelik aan Reatlegile hoekom sy die verlies eers aan die einde van die jaar ontdek het. (2)
- Stel EEN bykomende maatreël voor wat sy kan implementeer om die probleem van vermiste items aan te spreek. (2)

3.2.3 Verwys na inligting E

Die eienaar Reatlegile Maine voel dat die Spesifieke Identifikasie-metode meer geskik is om die handsakke te waardeer. Sy het die boekhouer versoek om die eenhede wat verkoop is uit elke bondel wat gekoop is, te onttrek.

- Verduidelik TWEE punte aan die eienaar oor die voordele met die gebruik van die Spesifieke Identifikasie-metode. (4)
- Bereken die waarde van eindvoorraad op 31 Desember 2023 deur die Spesifieke Identifikasie-metode te gebruik.. (5)

INLIGTING

A. Voorraad handsakke:

DATUMS	Eenhede	Kosprys per eenheid	TOTAAL (Vervoer ingesluit)
1 Januarie 2023	180	R1 200	R237 600
31 Desember 2023	220	?	?

Aankope gedurende die jaar:

DATUMS	Eenhede	Kosprys per eenheid	TOTAAL (Vervoer ingesluit)
Februarie 2023	250	R1 230	R338 250
Junie 2023	370	R1 250	R508 750
September 2023	200	R1 275	R280 500
	820		R1 127 500

LET WEL: Vraggeld op aankope word gehef teen 10% van die kosprys.

C. Terugsendings:

20 eenhede van September 2023 se aankope is aan verskaffers terugbesorg. Hulle het slegs die koste gedek van die eenhede wat teruggestuur is, vervoerkoste is uitgesluit.

D. Verkope:

740 eenhede is teen R1 750 elk verkoop. R1 295 000.

E. Eenhede verkoop:

Om die spesifieke identifikasie-opsie te toets, kon die boekhouer die volgende verkoopsyfers bekom soos deur die eienaar versoek:

DATUM GEKOOP	EENHEDE VERKOOP PER BONDEL
Januarie 2023 (openingsvoorraad)	120
Februarie 2023	205
Junie 2023	285
September 2023	170

3.3 PROBLEEM OPLOSSING

John T Mobile Traders het twee takke in twee verskillende dorpe wat Freestyle-projektors verkoop. John, die eienaar, is bekommerd oor die prestasie van elke tak en het besluit om ondersoek in te stel. Inligting vir die twee takke vir Maart 2023 word hieronder aangedui:

GEVRA:

3.3.1 Identifiseer EEN probleem met betrekking tot elke tak. Haal relevante syfers aan om jou antwoord te staaf. Gee in elke geval vir John advies oor hoe om die probleem op te los.

(6)

INLIGTING:

A. Algemene inligting vir beide takke (**per maand**):

Normale tyd	Maandag tot Vrydae	8:30–16:30	160 ure
Oortyd	Maandae tot Vrydae	16:30–18:30	40 ure
	Saterdag	9:30–12:30	12 ure
	Totaal		52 ure

Oortydsalaris/loon is 1½ keer die normale tarief.

	OMOLEMO TAK	NGIXI TAK
Voorraad voorhande (1 Maart 2023)	80 eenhede	80 eenhede
Verkoopprijs per eenheid	R5 800	R5 800
Eenhede verkoop	58	47
Eenhede wat deur klante teruggestuur word	3	8
Kredietverkope	R191 400	R104 400
Kontant ontvang en gedeponeer vanuit kontantverkope	R120 000	R121 800
Ure gewerk (normale tyd)	156 ure	120 ure
Oortyd ure	10 ure	50 ure
Huuruitgawe per maand	R8 000	R8 000

VRAAG 4: VASTE BATES**(25 punte; 20 minute)****4.1 VASTE BATES**

Die inligting hou verband met California Hardware. Die finansiële jaar het 30 Junie 2023 geëindig.

4.1.1 Die besigheid besit drie afleweringbakkies.

Verwys na inligting A.

- Die boekhouer het die waardevermindering van Bakkie 1 bereken as: $R500\,000 \times 20\% = R100\,000$.

Verduidelik aan hom hoekom sy metode verkeerd is en verskaf 'n berekening om jou verduideliking te ondersteun. (4)

- Bereken die drawaarde van die Bakkies aan die einde van 30 Junie 2023. (Toon ALLE berekeninge) (12)

4.1.2 Die besigheid bied 'n afleweringdiens aan kliënte binne 'n radius van 30 km van die winkel af.

- Hulle vra 'n vaste bedrag van R250 per aflewering. Kliënte betaal hierdie bedrag direk aan die bestuurders van die bakkies.
- Altesaam 3 680 afleweringe is gedurende die jaar gemaak in die 260 dae wat die bakkies gebruik is.
- As die interne ouditeur is jy bekommerd oor die probleme met die afleweringbakkies en die drywers.

Verwys na inligting B.

- Identifiseer en verduidelik EEN groot probleem met elke bakkie en sy bestuurder. Haal syfers in elke geval aan en verskaf 'n oplossing. (9)

INLIGTING:**A. Vastebateregister op 01 Julie 2022:**

	BAKKIE 1	BAKKIE 2	BAKKIE 3
Datum van aankoop	1 Januarie 2018	1 Julie 2021	1 Julie 2022
Kosprys	500 000	437 500	350 000
Opgehoopte waardevermindering	(450 000)	(87 500)	-
Waardevermindering	100 000	-	70 000

LET WEL:

- Voertuig 1 is 'n baie ou bate
- Voertuig 2 is op 1 April 2023 teen sy drawaarde verkoop
- Waardevermindering: voertuie teen 20% op kosprys

B. Inligting ten opsigte van afleweringbakkies en bestuurders op 31 Mei 2023:

	Bakkie 1	Bakkie 2	Bakkie 3
Naam van bestuurder	Lebo	Nomsa	Dan
Aantal dae gewerk	210 dae	260 dae	260 dae
Aantal afleweringse gemaak	280	2 100	1 300
Kontant inbetaal deur bestuurders	R70 000	R525 000	R275 000
Salarisse betaal aan bestuurders	R52 000	R52 000	R52 000
Brandstof en onderhoudskoste vir die jaar	R36 000	R430 500	R201 500
Brandstof en onderhoudskoste per kilometer	R1,30	R2,05	R1,55

**GRAAD 12 REKENINGKUNDE FINANSIËLE AANWYSERS
FORMULEBLAD**

$\frac{\text{Bruto wins} \times 100}{\text{Verkope} \quad 1}$	$\frac{\text{Bruto wins} \quad \times 100}{\text{Koste van verkope} \quad 1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting} \times 100}{\text{Verkope} \quad 1}$	
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes} \times 100}{\text{Verkope} \quad 1}$	$\frac{\text{Bedryfswins} \times 100}{\text{Verkope} \quad 1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handels- en ander debiteure + Kontant en kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad} \times 365}{\text{Koste van verkope} \quad 1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure} \times 365}{\text{Kredietverkope} \quad 1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure} \times 365}{\text{Koste van verkope} \quad 1}$
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting} \times 100}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang} \quad 1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting} \times 100}{\text{Getal uitgereikte aandele} \quad 1}$ (*Sien nota onder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting} + \text{Rente op lenings} \times 100}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang} + \text{Gemiddelde nie-bedryfslaste} \quad 1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang} \times 100}{\text{Getal uitgereikte aandele} \quad 1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar} \times 100}{\text{Getal uitgereikte aandele} \quad 1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende} \times 100}{\text{Getal uitgereikte aandele} \quad 1}$	$\frac{\text{Finale dividende} \times 100}{\text{Getal uitgereikte aandele} \quad 1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel} \times 100}{\text{Verdienste per aandeel} \quad 1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar} \times 100}{\text{Netto inkomste na belasting} \quad 1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Vekoopprys per eenheid} - \text{Veranderlike per koste per eenheid}}$	
LET WEL:	
* In hierdie geval, indien daar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele gedurende 'n finansiële jaar is, word die geweegde gemiddelde getal aandele in die praktyk gebruik.	